

Forfatter: Grundtvig, N. F. S.

Titel: Udrag fra HAANDBOG I VERDENSHISTORIEN. Nyaarstiden

Citation: Grundtvig, N. F. S.: "N. F. S. Grundtvigs udvalgte Skrifter", i Grundtvig, N. F. S.: *N. F. S. Grundtvigs udvalgte Skrifter*, Gyldendalske Boghandel, 1904-1909, s. 632.
Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-grundtvig07val-shoot-idm140245214680864/facsimile.pdf> (tilgået 29. april 2024)

Anvendt udgave: N. F. S. Grundtvigs udvalgte Skrifter

Det Sextende Aarhundrede

sabeths og til Menneskehedens Fordeel, saa det er ikke meer end billigt at give Forsynet Æren. Den Spanske Flaade laae og bredte sig udenfor Dünkirken, midt imellem begge de Fiendtlige, og da det, efter en blikstille Dag, lusted op om Natten, skikkede Lord Howard Fienden andeel Brandere, som kjos ham, saa han kappede, Flaaden kom i Uorden, nogle Skibe strandede, Mange gjorde Haveri, og en frisk Kanonade næste Dag bragde Alt i den yderste Forvirring, saa den Spanske Stor-Admiral, Hertugen af Medina-Sidonia, saae ingen anden Udvei, end den fortvivlede: at tage Flugten nordenom Skotland. Vel ophørde Lord Howard (Engelænderne siger: af Mangel paa Krudt), snart at forfølge ham, men en flyvende Storm gjorde mangfoldige Skibe til Vrag paa de Norske, Skotske og Irske Kyster, og den ilde tilredte Levning af den saagodtsom tilintetgjorte Flaade bragde en saadan Skræk for Kanalen og Nordhavet til Spanien, at Togene ad den Kant dermed fik Ende*).

Dette er den nøgne Kiendsgierning, hvorom Alle er enige, og Verdens-Historien kan daroliglade Spanioler og Engelskmænd trættes om, hvem af dem der ved denne Leilighed indlagde sig mest Ære; thi Hoved-Sagen er, hvad Ingen nægter, at Philip fik Skam, og saavel Engelskmændene som Hollænderne fik Mod, og hele det nordlige Europa beloe sin Frygt for Spaniens Vælde. Man har lagt megen Vægt paa, at den berømte Spanske Admiral, Marchien af Santa Croce, som vel gjorde meer ved Lepante end Don Juan, døde just som den uovervindelige Flaade skulde lette, saa der kom en Land-Krabbe, Hertugen af Medina-Sidonia, til at staae for Styret, men hans Modstander Carl Howard var ogsaa heel ubefaren, saa naar man vil have anden Grund til den Engelske Forvoenhed og den Spanske Raadvildhed i Kanalen, end Sammenstødet af tusinde smaa uberegnelige Omstændigheder, da maa man søge den i, hvad Verdens-Historien bevidner, at Havet er Frihedens Element, hvor Trældom ei kan trives!

Man skulde nu tænkt, at Hertugen af Parma for Alvor vilde stræbt at indtage i det mindste Holland med den store Krigshær, der havde truet Engeland, men dels maae vi huske, at Philip, trods sine uhyre Indkomster, var aldrig pengestærk, saa efter saa kostbar en Vende-Reise, som den uovervindelige Flaades, var Krigs-Kassen tom, og dels var fra nu af (1589—92)

*) Camdens Aarhøger S. 476—95. Lingards Englands-Historie V. 492—504.

Det Sextende Aarhundrede

Philips Gridskhed især rettet paa Frankerig, hvor han, ved Hjælp af Guiserne, haabede at slaae to Fluor med eet Smæk: baade udrydde Kætteri og med det allerchristeligste Rige afrunde sit Romanske Keiserdom. At begge Dele slog feil, bar det Forrige viist, men Hertugen af Parma maatte dog immer staae paa Pinde i de Vallonske Provindser, og gjøre to Tog imod Henrik af Navarra, den ene Gang (1590) for at undsætte Paris, og den anden (1592) for at undsætte Rouen*), og efter hans tidlige Død af Vattersot, det samme Aar, gik Alting i Staa, undtagen forsaavidt Vilhelm af Oraniens Søn, Moriz, pillede saa smaat hele Geidern bort. Vei opgav Philip aldrig sit Krav paa Fristaten, men han opgav dog ikke blot Haabet om at undertvinge den, men ogsaa den søde Ungdoms-Drøm at kunne beherske og behandle Nederlændere paa Spansk, thi hvad han havde beholdt gjorde han til en Systerlodd for en af sine Døttre, gift med den Østerrigske Erkehertug Albert, til at nedarves i deres Æt**). Der forløb vel endnu adskillige Aar, inden Spanien (1609) indgik Vaabenstiltand, og et halvt Aarhundrede, før det (1648) sluttede en ordenlig Fred med de saakaldte »Oprørere,« men Fristaten voxde netop i den Tid op til en af de store Verdens-Magter, som det Syttende Aarhundredes Historie skal vise.

Vi nævned i Forbigaaende Søslaget ved Lepante, som den Spanske Flaades Stolthed, og skjøndt det ei førde til stort, vilde dog det Sextende Aarhundredes Historie være ufuldstændig, uden et Blik paa Christenhedens Forhold til Tyrkiet i Philip den Andens Dage.

Til har vi allerede maattet nævne den seilivede (1520—66), desværre selv i Christenheden berømte, Tyrke-Sultan Soliman den Anden, som begyndte med at erobre Rhodus og Belgrad, beherskede Ungern, beleirede Wien, og truede længe, i Forbund med den »allerchristeligste Konge«, hele Europa; men dog maa han nævnes endnu engang ved Siden ad Philip den Anden, og det skal ikke fortryde os, da vi kan melde, at han endte med at gaae Glip ad Malta, og at Tyrkiets Historie ender omtrent med ham. Vel har nemlig Barbareskerne paa Afrikas Nordkyst i Algier, Tunis og Tripolis, som Røver-Reder, Fange-Taarne og Orme-Gaarde, ligetil nu været Solimans uforglemmelige Bauta-Stene; men at de ikke blev

*) Sismondis Frankerigs-Historie XXI. 80—94. 44—50. Watson III. 167—78. 154—86.

***) Watson III. 267—72.